

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.614/2012/7. szám

A Debreceni Ítéltábla a dr. Kókai Ügyvédi Iroda (cím, ügyintéző: dr. Kókai Gábor ügyvéd) által képviselt felperes neve ö.-i (cím) lakos felperesnek - az R & S Ügyvédi Iroda (cím, ügyintéző: dr. Rékási Róbert ügyvéd) által képviselt alperes neve (címe) alperes ellen vételár megfizetése iránt indított perében a Szolnoki Törvényszék 10.P.21.236/2010/27. számú ítélete ellen az alperes által 28. sorszám alatt előterjesztett és 30. sorszám alatt megindokolt, míg a felperes által 29. sorszám alatt benyújtott fellebbezések folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, az alperes által a felperesnek fizetendő tőke összegét 20 271 (Húszezer-kettőszázhetvenegy) forintra leszállítja; mellőzi az alperes kamat fizetésére való kötelezését; a felperes által az alperesnek fizetendő perköltség összegét 68 850 (Hatvannyolcezer-nyolcszázötven) forint általános forgalmi adót tartalmazó 323 850 (Háromszázhuszonháromezer-nyolcszázötven) forintra felemeli.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az alperesnek 34 236 (Harmincnégyezer-kettőszázharminchat) forint általános forgalmi adót tartalmazó 255 339 (Kettőszázötvenötezer-háromszázharminckilenc) forint fellebbezési eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

2010. május 5-i keltezéssel ellátott adásvételi szerződésnek címezett okirat szerint a peres felek valójában szállítási szerződést kötöttek, amelyben a felperes mint eladó (ténylegesen: szállító) vállalta, hogy az alperes mint vevő (ténylegesen: megrendelő) részére értékesít 2009. évi termésű 800 tonna +/- 5 % (egész kamionra kiegészítve) tonna búzát, tonnánként 26 500 forint + áfa áron.

A szerződésben rögzítették a minőségi előírásokat. A szállítási határidőt akként állapították meg, hogy a szállítás kezdete május 10., vége június 10. Kimondták, hogy amennyiben a szállítási határidőt a vevő nem tartja, úgy a határidőn túli tárolási díj a vevőt terheli. A szerződés V. pontjában szerepel, hogy a teljesítés helye **K., a gazdasági társaság** telepe.

A mennyiségi teljesítés az eladó telephelyén - az általa megnevezett telephelyeken - végleges, az elszámolás során a feleket együttműködési kötelezettség terheli. A szerződés VI. pontjának második bekezdése szerint az áru ellenértékének kifizetése a számla és a mellékletként csatolt bizonylat alapján történik. Az eladó számlát állít ki a rakodást követően naponta, melyet a vevő azonnali átutalással teljesít a megadott bankszámlára. A szerződés VIII. pontjában rögzítették a felek, hogy amennyiben az eladó jelen szerződésben rögzített gabonamennyiséget a VI. pontban meghatározott áron a vevő felé saját hibájából nem szállítja le, a le nem szállított mennyiségre vonatkozóan 60 euro/tonna meghiúsulási kötbért köteles fizetni a vevőnek a szállítás meghiúsulásától számított 5 napon belül. A szerződés záradékában annak elengedhetetlen részét képező, csatolandó dokumentumként nevezték meg egyebek mellett a felperes vállalkozói igazolványának másolatát.

A felperes a 800 tonna búzát a **gazdasági társaság2**-vel kötött közraktári szerződés alapján helyezte el **K.-en** a **gazdasági társaság** közraktárában. A peres felek megállapodása értelmében a telephelyről való elszállításhoz a járművet az alperesnek, a rakodáshoz szükséges rakodógépet pedig a felperesnek kellett biztosítani az alperes által előre jelzett időpontra.

A felperes az általa aláírt szerződést 2010. május 5-én küldte meg az alperes részére, aki észlelte, hogy a felperes vállalkozói igazolványán nincs feltüntetve az a TEÁOR szám, amely alapján gabona kereskedelmére jogosult lenne. Felhívására a hiányt a felperes csak május 26-án, az önkormányzat jegyzője által kiállított igazolással pótolta.

Az alperes javaslatot tett a szerződés teljesítési határidejének módosítására, ám ajánlatát a felperes nem fogadta el, a június 20-i szállítási határidőt feltüntető szerződés példányt nem írta alá.

A szerződés megkötésekor a felperesnek a **k.-i** közraktárban ténylegesen 795,52 tonna búza állt rendelkezésére. Ebből 2010. május 27-én 17,56 tonnát, majd június 2-án további 30,24 tonnát értékesített harmadik személyek részére.

Az alperes 2010. június 4-én kezdte meg a megvásárolt búza elszállítását, s június 10-ig összesen 175,74 tonnát szállított el.

2010. június 14-én az alperes további búzamennyiséget kívánt elszállítani a közraktárból, ezért felvette a kapcsolatot a felperessel, aki közölte, hogy arra tekintettel, hogy a szerződésben kikötött teljesítési határidőre nem szállította el az árut a vevő, azt másnak értékesítette. A peres felek egyeztetése eredményeként azonban a felperes további 300 tonna elhozatalát engedélyezte, ezt meghaladóan azonban a szerződés teljesítését megtagadta.

2010. június 15-én a felperes harmadik személyek részére összesen 70,04 tonna búzát értékesített a közraktárból.

2010. június 16-án az alperes a **k.-i** telephelyről 298,74 tonna búzát szállított el.

A felperes a raktárban maradt terményt június 29-én, július 1-jén és július 6-án harmadik személy részére értékesítette.

A felperes az alperes által június 16-án elszállított áru ellenértékére kiállította a számlát, s az abban feltüntetett 9 895 763 forint fizetési határidejeként 2010. június 22-ét tüntette fel.

Az alperes 2010. július 1-jén kötbérigényt jelentett be a felperes által át nem adott 300 tonna búzára, ezzel kapcsolatban kiállította a 18 000 euro összegű számláját, s azzal együtt megküldte a felperesnek a „kompenzációs jegyzőkönyvet”, mely szerint ezt a 18 000 eurot - a számla kiállításakor 286,26 forint árfolyamon számolva 5 152 680 forintot - beszámított a felperes számlája szerinti vételár tartozásába.

Az alperes 2010. július 4-én a felperesnek átutalt 4 743 083 forintot.

A felperes 2010. július 8-án az alperes által kiállított kötbérről szóló számlát visszaküldte, az alperes igényét elutasította.

A felperes keresetében kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest 5 152 680 forint vételár-hátralék, ennek 2010. június 22-től a kifizetésig járó késedelmi kamata, valamint 4 743 083 forint után 2010. június 22. és 2010. július 4. közötti időszakra számított, a Ptk. 301/A. §-a szerinti késedelmi kamata és a perköltség megfizetésére.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását és a felperes költségben való marasztalását kérte. Állította, hogy a felek képviselői szóban, a szerződésben kikötött teljesítési határidőt módosították, ennek ellenére a felperes 300 tonna búza részére történő kiszolgáltatását nem engedélyezte, ezzel a teljesítést megtagadta, a szerződést megszegte. Hivatkozott arra, hogy az eladó a részére át nem adott búzát harmadik személynek a szerződésben kikötött 26 500 forint tonnánkénti árnál kedvezőbb áron értékesítette. Nem vitatta, hogy a június 16-án elszállított búza ellenértékét csak részben fizette meg az eladónak, azonban hivatkozott arra, hogy a felperes szerződésszegése miatt kötbér-követelést érvényesíthet vele szemben, s a beszámításra alkalmas kötbérigénye azonos a meg nem fizetett vételárrésszel.

Az elsőfokú bíróság ítéletében kötelezte az alperest, hogy 1 177 680 forintot, ennek 2010. július 23-tól a kifizetésig járó késedelmi kamatát fizesse meg a felperesnek. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította, s a felperest kötelezte 105 573 forint perköltség alperes részére történő megfizetésére.

A határozata indokolásában kifejtette, hogy a peres felek a Ptk. 379. § (1) bekezdése által szabályozott szállítási szerződést kötötték, amelyben a teljesítési határidőt egyértelműen rögzítették május 10. és június 10. közötti időpontban. Megítélése szerint az alperes nem tudta bizonyítani, hogy e tekintetben a felek a szerződést módosították volna. Hangsúlyozta, hogy a szerződés a felperes által a **k.-i** közraktárban elhelyezett búzára vonatkozóan jött létre, ahol eredetileg ugyan rendelkezésre állt a felek szerződésében

meghatározott 800 tonna termény, ám abból a felperes már május 27-én, illetve június 2-án harmadik személyek részére értékesített közel 50 tonnányit. Kifejtette, hogy a felperes nem bizonyította azt az állítását, hogy az alperessel megegyezett volna a teljes mennyiség 2 hét alatti elszállításaiban, miként azt az alperesi állítást sem találta bizonyítottnak, hogy a felperes rakodógép hiányára való hivatkozása miatt nem tudta június 10-ig elszállítani a megvásárolt búzát. Kiemelte, hogy a szerződésben egy hosszabb időintervallum volt megadva a teljesítésre, nem konkretizálták a felek a szállítások időpontját, s az alperesnek megfelelő idő állt rendelkezésre, hogy az árut elszállítsa. Azzal, hogy ez a szerződésben kikötött határidőn belül nem történt meg, az alperes jogosulti késedelembe esett, ettől kezdve a felperes az árut felelős őrzőként tartotta magánál, arra azonban nem volt joga, hogy azt másnak értékesítse. Rámutatott arra is, hogy június 2-től már nem is volt szerződésszerű a felperes teljesítésének felajánlása, mert ezen időpontig harmadik személyek részére közel 50 tonnát értékesített. Azzal, hogy június 10-ét követően a felperes csak 298,74 tonna áru elhozatalát engedélyezte, s a további árumennyiségre a teljesítést megtagadta, az alperes jogosulttá vált kötbér-követelése elszámolására. A szerződésben kikötött 60 euro/tonna értéket azonban - figyelemmel arra, hogy az a kötbér érvényesítésekor érvényes euro árfolyamon 17 176 forintot, azaz a vételár 65 %-át jelentette - túlzottnak ítélte, s azt a Ptk. 247. § (1) bekezdése alapján a vételár 50 %-ára, azaz tonnánként 13 250 forintra mérsékelte. Ekként a beszámítható kötbér összegét 3 975 000 forintban állapította meg, így a felperes 5 152 680 forint vételár-követelésével szemben, azt figyelembe véve a különbözet, 1 177 680 forint megfizetésére kötelezte az alperest.

A felperes keresetének a 4 743 083 forint után járó késedelmi kamat megfizetésére irányuló részét alaptalannak találta. Hangsúlyozta, hogy a Ptk. 301/A. § (3) bekezdése értelmében a kamatfizetési kötelezettség a jogosult számlájának kézhezvételétől számított 30 nap elteltével válik esedékessé, márpedig a felperes 2010. július 17-én állította ki a számlát, azt 2010. július 22-ig volt jogosult teljesíteni a vevő, s e kötelezettségének eleget is tett, így késedelmi kamatfizetési kötelezettsége nem keletkezett.

A pernyertesség-pervesztesség arányát az alperesre kedvezőbben 23-77 %-ban állapította meg, s ennek megfelelően rendelkezett a perköltség viseléséről.

Az ítélettel szemben benyújtott fellebbezésében az alperes annak megváltoztatását, a kereset elutasítását és a felperes költségben való marasztalását kérte. Álláspontja szerint az adott esetben nincs helye a kötbér mérséklésének. Megismételte az elsőfokú eljárásban már kifejtett védekezését, kiemelve, hogy a felperes már június 10. napja előtt értékesített a szerződéssel lekötött 800 tonna búzából közel 50 tonnát, s a neki át nem adott termény tekintetében a teljesítést azért tagadta meg, mert a szerződött árnál magasabb áron értékesítette azt harmadik személyek részére. Kiemelte, hogy a Ptk. 4. §-a értelmében saját felróható magatartására, előnyök szerzése végett nem hivatkozhat a felperes. Utalt arra, hogy a felperestől vásárolt terményt O.-országba exportálta volna, s a felperestől meg nem kapott 300 tonna búzát „fedezeti vásárlással” kellett pótolnia, amit az elsőfokú eljárás során azért nem bizonyított, mert az érvényesített kötbérkövetelése fedezte kárát. Hivatkozott arra, hogy a bíróság a szerződésben kikötött kötbér mértékét méltánytalanság kiküszöbölése érdekében mérsékelheti, ám az adott helyzetben méltányosság

gyakorlásának nincsen helye, ugyanis a felperes szerződést szegett, egyrészt azzal, hogy a teljesítési határidő előtt már értékesítette a lekötött termény egy részét, másrészt 300 tonna tekintetében a teljesítést megtagadta. A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiuma GK 17. számú állásfoglalása értelmében pedig a kötbér mérséklés tekintetében értékelni kell a szerződést szegő fél felróhatóságát és a felek szerződés teljesítéséhez fűződő érdekeit is. Rámutatott, hogy ha a bíróság nem a nyilvánvaló méltánytalanság kiküszöbölésére használja a kötbér mérséklés eszközét, akkor az felelőtlen szerződéskötésre ösztönözne, jogbizonytalansághoz vezetne.

A felperes az ítélettel szemben benyújtott fellebbezésében annak megváltoztatását, keresete szerinti határozat hozatalát és az alperes első-, másodfokú perköltségben való marasztalását kérte, azzal, hogy az alperes beszámítási kifogásának történő helyt adás esetén a kötbért 1 %-ra mérsékelje az ítélőtábla. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítélete tévesen állapította meg, hogy az alperessel kötött szerződése kizárólag a **k.-i** közraktárban elhelyezett búzára jött létre, ez a telep a szerződés szerint csak a teljesítés helye volt, de nem is kizárólagos jelleggel. Azzal érvelt, hogy a törvényszék figyelmen kívül hagyta a szerződés II. pontját, amely alapján jogosult volt 5 %-kal kevesebbet értékesíteni az alperes részére. A szerződésben kikötött teljesítési határidőig csak 47,8 tonnát adott el másoknak, ez az alperessel szerződött mennyiség 6 %-a, amelyből 5 % tolerálandó, így csak 1 %-kal lépte túl a szerződés szerinti mennyiséget - amit saját készletéből pótolni tudott volna - s ennek értéke 206 700 forint + áfa. Ebből következően megalapozatlan az az ítéleti megállapítás, hogy nem állt rendelkezésére a szerződésben kikötött gabonamennyiség a teljesítési határidő lejártakor. A perbeli szerződés egyébként is osztható szolgáltatásról szól, így amennyiben 1 % tekintetében megállapítható is lenne szerződésszegése, annak következményei csak erre a részre következhetnek be. Az alperes nem bizonyította, hogy a szerződés teljesítése már nem állt érdekében, éppen hogy mindent elkövetett azért, hogy további búzamennyiséghez jusson, melyre figyelemmel az egész szerződésre nem gyakorolhatja jogait. Hangsúlyozta, hogy helytállóan állapította meg a törvényszék, hogy a teljesítési határidőt nem hosszabbították meg. Rámutatott, hogy a 2010. évben aratott búza fogadásához a tárolóhelyiséget fel kellett készítenie, ezért jogszerűen gyakorolta a szerződéstől való elállás jogát a teljesítési határidő elmúltára, s érdekmúlására hivatkozással. Az alperes azonban rávette, hogy további búzamennyiséget értékesítsen részére, de a kötbérigény érvényesítésével ennek az árát gyakorlatilag nem fizette meg. Hangsúlyozta, hogy az alperes nem bizonyította, hogy bármilyen kára származott volna az eseményekből következően, így érthetetlennek találta, hogy milyen alapon tekintette a törvényszék a kötbért átalány kártérítésnek. Álláspontja szerint a nem teljesítésért nem ő a felelős, így a kötbér érvényesítése jogellenes. Ha annak van törvényes alapja, mértéke 1 %-ban indokolt.

A megfizetett vételár után járó késedelmi kamatkövetelés kapcsán rámutatott, hogy a törvényszék ítéletében tévesen írt júliusi időpontokat, mert valójában a június 18-án kiállított számláját június 22-én kellett volna kiegyenlítenie az alperesnek a szerződés VI. pontja szerinti azonnali átutalással. E kikötéssel egyébként eltértek a Ptk. 301/A. § (3) bekezdésében írt diszpozitív, 30 napos határidőtől. Mivel az alperes a teljesítéssel késedelembe esett, kamatfizetési kötelezettsége fennáll.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében kifejtette, hogy a felperes fellebbezése alaptalan, s a törvényszék ítélete csak a kötbérkövetelése tekintetében, az ő fellebbezésében írtak szerint változtatandó meg.

Az ítélet tábla a felperes fellebbezését kis részben, az alperes fellebbezését teljes mértékben alaposnak találta.

Az elsőfokú bíróság a peres felek jogviszonyát helyesen minősítette szállítási szerződésnek. A Ptk. 379. § (1) bekezdése kimondja, hogy szállítási szerződés alapján a szállító köteles a szerződésben meghatározott dolgot a kikötött későbbi időpontban vagy időszakban a megrendelőnek átadni, a megrendelő pedig köteles a dolgot átvenni és az árát megfizetni. E szerint a szállítási szerződés fogalmi elemei: a szerződés alanyai - szállító, megrendelő -, a szolgáltatás tárgya - a szerződésben meghatározott dolog -, a szerződő felek kötelezettségei - a dolog átadása, átvétele, árának megfizetése -, a teljesítésre meghatározott későbbi időpont. Abból, hogy a szerződés megkötése és teljesítése között bizonyos időnek kell eltelnie - a jogszabály szövege szerint „kikötött későbbi időpont” - következik, hogy a teljesítési idő meghatározása a szállítási szerződés lényeges tartalmához tartozik. Ha tehát a megrendelő a szállítótól későbbi teljesítési időpont vagy időszak megjelölésével rendel terméket és ez utóbbi a rendeltetést igazolja, ezzel közöttük szállítási szerződés jön létre még akkor is, ha egyébként a felek e szerződésüket másként nevesítették, például: adásvételnek.

Nem tévedett akkor sem az elsőfokú bíróság, amikor azt állapította meg, hogy a szerződés tárgya a felperes által a **K.-i** közraktárban elhelyezett 800 tonna búzamennyiség volt. A peres felek szerződése V. pontja a teljesítés helyeként jelölte meg a **gazdasági társaság K.-i** telephelyét, ám az, hogy a szerződésben kikötött 800 tonna búza csak az itt letétbe helyezett búzát jelenti, kétséget kizáróan kitűnik a közraktározási szerződésből, melyet a felperes bocsátott az alperes rendelkezésére, annak igazolására, hogy a szállítási szerződéssel lekötött mennyiség rendelkezésére áll. A felek közötti üzenetváltásokból is egyértelműen az derül ki, hogy a felperes szerződéses kötelezettségét csak a **K.-en** közraktározott búza átadásával teljesíthette jogszerűen.

Azzal kapcsolatban, hogy a felek szerződése II. pontja szerint a szállító által értékesítendő búza mennyisége 800 tonna +/- 5 %, az ítélet tábla hangsúlyozza, hogy a szállítási szerződésekben gyakori a szolgáltatás tárgyának ilyen mennyiségi eltéréssel (tolerancia) való meghatározása. Ez a szállítók javára kiköthető kedvezmény, amely alapján vállalt kötelezettségeiknek a szerződésben előírt mennyiségnél meghatározott százalékkal kisebb vagy nagyobb mennyiség teljesítésével eleget tehetnek. Az ilyen kikötés azonban a szerződést nem teszi határozatlanná, a feleket jogaik és kötelezettségeik tekintetében nem hagyja bizonytalanságban. A szerződésben megengedett mennyiségi eltérésre (toleranciára), mint a szolgáltatás mértékét befolyásoló kikötésre csak az hivatkozhat, aki a szerződésben kikötött legkisebb mérték erejéig a teljesítési kötelezettségének eleget tett. Ellenkező álláspont elfogadása lehetővé tenné, hogy a szerződés csak az előírt mennyiség tolerált, alsó határának mértékéig kötelezze a szállítót a teljesítésre, ez viszont a Ptk. 277. § (1) bekezdésében foglalt elv - „a szerződéseket tartalmuknak megfelelően a megszabott helyen és időben, a megállapított mennyiség, minőség és választék szerint kell teljesíteni” -

megsértését jelentené. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a felek szerződése e kikötése tartalmazza azt a kitételt is, hogy „egész kamionra kiegészítve”, ami értelemszerűen azt jelenti, hogy a felperes akkor jogosult a 800 tonnánál több vagy kevesebb mennyiség szolgáltatására, ha az alperes által előállított szállítójárművek tárolókapacitásának teljes kihasználása indokolja a kikötött mennyiségtől való eltérést.

Ezekre tekintettel a felperes fellebbezésének ezirányú fejtegetése nem foghat helyt.

Helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság azt is, hogy a június 10-i határidő elteltével az alperes a Ptk. 302. § a) pontja szerinti jogosulti késedelembe esett. A megrendelő ugyanis átvételi késedelembe esik, ha a szállítótól kapott értesítésben megjelölt teljesítési időben - szerződési kikötés ellenére - a termék átvétele végett nem jelenik meg.

Osztja az ítéletábra a törvényszék azon okfejtését is, hogy ettől az időponttól kezdve a felperes a Ptk. 196. § (1) bekezdése értelmében felelős őrzői pozícióba került, a megrendelőnek még át nem adott termény tekintetében felelős őrzővé vált. A Ptk. 197. § (1) bekezdésében írtakra tekintettel a felperes akkor járt volna el jogszerűen, ha felszólítja az alperest a még el nem szállított búza elszállítására, ám ilyen felszólítás a megrendelő részéről nem történt. Nem állapítható meg az sem, hogy a termény máshol való elhelyezése a felperesre nézve aránytalan költséggel járt volna, erre nézve semmilyen adat nem áll rendelkezésre. Csak e feltételek teljesülése esetére ad a jogszabály lehetőséget a felelős őrzőnek a dolog értékesítésére. E feltételek azonban az adott esetben hiányoztak, így a felperes a közraktárban maradt búza értékesítésére semmiképpen nem volt jogosult. A felperes érvelése, mely szerint a 2010-ben aratott búza elhelyezése végett szükség volt a tárolók felszabadítására, kitakarítására, s ez indokolta a termény mielőbbi értékesítését harmadik személy részére, nem fogadható el, hiszen ha ezek az okok valóban fennálltak, a legcélravezetőbb, egyszersmind szerződésszerű, s a jogszabálynak megfelelő eljárás éppen az lett volna, ha a búzát az alperes részére szolgáltatja ki. Az alperes ezzel kapcsolatban a 16/A/10-13. alatt csatolt fuvarszervezési lapokkal igazolta, hogy a termény elszállítására a június 10-i időpontot követően is készen állt.

Egyetért az ítéletábra az elsőfokú bíróság azon megállapításával is, hogy a felperes azt követően, hogy engedélyezte az alperes részére június 16-án 298,74 tonna búza elszállítását, a további szerződéssel lekötött búza kiszolgáltatására a teljesítést megtagadta.

A Ptk. 313. §-a értelmében, ha a kötelezett a teljesítést jogos ok nélkül megtagadja, a jogosult választhat a késedelem és a lehetetlenülés következményeinek alkalmazása között. Az alperes a Ptk. 312. § (2) bekezdése alapján - a lehetetlenülés következményeinek választása eredményeként - kártérítést követelhetett a felperestől.

Az alperes azonban tényleges kárát nem kívánta érvényesíteni, annak felmerültét nem bizonyította, ezzel szemben élt a szerződés VIII. pontjában írt kötbér-követelés lehetőségével.

A Ptk. 246. § (1) bekezdése szerint a kötelezett meghatározott pénzösszeg fizetésére kötelezheti magát arra az esetre, ha olyan okból, amelyért felelős, nem, vagy nem szerződésszerűen teljesít (kötbér). A 246. § (2) bekezdése kimondja, hogy a kötbért a jogosult akkor is követelheti, ha kára nem merült fel. A kötbérnek kettős célja van: egyrészt mint szankció a kötelezettet a szerződésben vállalt kötelezettség teljesítésére ösztönzi, s ezáltal szilárdítja a szerződési fegyelmet, másrészt a jogosultat felmenti a kötbérrel szankcionált szerződésszegéssel okozott kár bekövetkezésének és összegének bizonyítása alól. A kötbér tulajdonképpen kárátalány.

A Ptk. 247. § (1) bekezdése szerint a túlzott mértékű kötbér összegét a bíróság mérsékelheti.

A kötbér mértéke az eset körülményeire tekintettel súlyosan magasnak, s ezért méltánytalannak mutakozhat. A kötbér mérséklésének joga a bíróságot a felek megállapodásától függetlenül megilleti, így a bíróság akkor is mérsékelheti a kötbért, ha a felek ezt esetleg a megállapodásukban kizárták. A kötbér mérséklés jogával csak kivételesen élhet a bíróság. Annak eldöntésénél, hogy indokolt-e a kötbér mérséklése, s ha igen, milyen mértékben, a bírósági gyakorlat szerint figyelembe kell venni a szolgáltatás értékének és a kötbér mértékének arányát, a szerződésszegéssel okozott kár nagyságát, a szerződéskötés körülményeit, így azt is, hogy a szerződéskötéskor megvolt-e a teljesítés reális alapja, a jogosult esetleges szerződésszegő, a teljesítést késleltető magatartását, a jogosultnak a teljesítéshez fűződő érdekét, a kötelezett szerződésszegő magatartása felróhatóságának fokát, azt, hogy a teljes kötbér kiszabása nem ró-e a szerződésszegő félre a kötbér nevelő és ösztönző hatásán túlmenő rendkívül súlyos terhet, a felek vagyoni helyzetét, s általában a kötbér mérséklés szempontjából jelentős minden körülményt.

A kötbér mérséklés alkalmazhatósága szempontjából tehát az elsődlegesen figyelembe veendő szempont a szolgáltatás értékének és a kötbér mértékének aránya. Az elsőfokú bíróság kizárólag ezt a tényezőt szem előtt tartva találta indokoltnak a szerződésben kikötött kötbér mérséklését. Ezzel kapcsolatban azonban az ítélőtábla megjegyzi, hogy a gazdasági szervezetek közötti, az interneten elérhető szerződésekben kikötött megíiusulási kötbér mértéke a 2010. évi piaci viszonyok között 25-80 %-os mértékű volt, azaz a perbeli szerződésben meghatározott 65 %-os mérték önmagában sem tekinthető túlzott mértékűnek.

Emellett azonban a csak kivételes esetben alkalmazható kötbér mérséklés során más szempontokat is figyelembe kell vennie a bíróságnak.

Ezzel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiumának GK 17. számú állásfoglalása hangsúlyozza, hogy „a Ptk. 247. §-ának (1) bekezdése olyan szabályt tartalmaz, amely a kötbér kárátalány jellegét juttatja kifejezésre azzal a megoldással, hogy a mérséklésre csak akkor van lehetőség, ha a kötbér az adott eset összes körülményére tekintettel túlzott mértékűnek mutatkozik. A kötbér túlzott mértékének megállapítására általában csak akkor kerülhet sor, ha a szerződésszegés folytán számottevő kár nem merült fel. Arra nézve, hogy számottevő kár van-e, külön bizonyításra nincs szükség. Következik ez a kötbér kárátalány jellegéből, ami azt jelenti, hogy a jogosultnak sem a kár létét, sem mértékét nem kell bizonyítania, a kötbér ilyen bizonyítás nélkül is megilleti őt.

Helytelen lenne tehát az az álláspont, hogy kötbért csak kimutatható kár esetében, annak megfelelő mértékben lehet kiszabni, illetve kár bizonyításának hiányában legfeljebb csak valamiféle névleges kötbér kiszabása lehet indokolt. Ilyen névleges, jelképes kötbér kiszabásának egyébként már azért sem volna helye, mert ez nem felelne meg a kötbér preventív, represszív funkciójának. Nemcsak a szerződési fegyelem megtartását nem szolgálná, hanem ellenkezőleg, a fegyelem lazulásának irányába hatna. A kötbérnek nemcsak reparatív, hanem preventív, represszív funkciója is van, ilyen szempontból pedig közömbös, hogy van-e kár. A kötbérnek erre az utóbb említett funkciójára tekintettel olyan esetben, amikor megállapítható, hogy a szerződésszegés következménye nem jelentős, vizsgálni kell a szerződésszegő magatartás súlyát is".

E körben az ítéltábla figyelembe vette, hogy a felperes a **k.-i** közraktárban összesen 800 tonna búzát helyezett el, amelyet az alperessel kötött szerződés értelmében kizárólag az alperes részére szolgáltatott volna ki. Ezzel szemben már az alperes első átvételét megelőzően, közel 50 tonnát értékesített harmadik személyek felé, azaz a perbeli szerződés teljesítésének megkezdése előtt nyilvánvaló volt, hogy szerződést szeg, s az alperes részére szerződésszerűen nem fog tudni teljesíteni. A június 16-i teljesítést követően pedig tolerálható indok nélkül tagadta meg a további teljesítést az alperes részére. A szerződésszegő magatartás az ítéltábla megítélése szerint súlyos fokú. A gazdálkodó szervezetek egymás közti viszonyában pedig általában akkor lehet helye a kötbér mérséklésének, ha a szerződésszegés folytán számottevő kár nem keletkezett és olyan körülmények forognak fenn, amelyek a szerződésszegő fél egyébként felróható magatartását enyhébben teszik megítélhetővé (BDT 2002. évi 575. jogeset).

Figyelembe vette az ítéltábla azt is, hogy a szerződéskötéskor a felperes tisztában volt a kötbér nagyságával, vállalta a 60 euro/tonna mértéket. A gazdálkodó szervezetnek - s az egyéni vállalkozó felperes is ilyennek tekintendő - fel kell tudni mérni, hogy reális-e a felajánlott összeg (BH 1992. évi 260. jogeset). A Legfelsőbb Bíróság az EBH 2001. évi 522. szám alatt megjelent döntésében kifejtette, hogy a kötbér mérséklésénél a szolgáltatás értékének és a kötbér összegének aránya mellett a szerződésszegés súlyára és következményeire is tekintettel kell lenni, s értékelni kell, hogy a felek a Ptk. 277. § (2) bekezdésében foglalt együttműködési kötelezettségüknek eleget tettek-e. Ez pedig az adott esetben a felperes oldalán nem állapítható meg.

Mindezeket a körülményeket értékelve az ítéltábla arra a következtetésre jutott, hogy a kötbér mérséklésének az adott esetben nincsen helye, az alperes a szerződésben kikötött teljes kötbérigénye érvényesítésére jogosult, azt a felperes vételár-követelésébe a Ptk. 296. § (1) bekezdése alapján beszámíthatja. A Ptk. 296. § (2) bekezdése értelmében a beszámítás erejéig a kötelezettségek megszűnnek, melyre figyelemmel az alperesnek további vételárfizetési kötelezettsége - tekintettel a 2010. július 4-én átutalt 4 743 083 forintra - nincsen.

Az ítéltábla alaposnak találta a felperes fellebbezésének azt a részét, melyben az alperest 4 743 083 forint után késedelmi kamat fizetésére kérte kötelezni. Ez a tőkeösszeg az alperes által június 16-án elszállított búza általa sem vitatott ellenértéke. A felek szerződésük VI. pontja második bekezdésében akként rendelkeztek, hogy az eladó a

rakodást követően naponta számlát állít ki, s a vevő azonnali átutalással teljesít a megadott bankszámlára. A felperes ennek megfelelően a számlát kiállította, s abban a fizetési határidőt 2010. június 22. napjában jelölte meg. A peres felek a szerződéses kikötésükkel eltértek a Ptk. 301/A. § (3) bekezdésében írt, egyébként diszpozitív szabálytól, mely szerint a kamatfizetési kötelezettség a jogosult fizetési felszólításának (számlájának) kézhezvételétől számított 30 nap elteltétől esedékes. Ez a kamatfizetési kötelezettség ugyanis a számla átvételétől, s az abban meghatározott június 22-i időponttól már esedékessé vált. A kamat mértéke a Ptk. 301/A. § (2) bekezdése szerint a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összege. A felek a szerződésük IX. pontja első mondata szerint a Ptk. rendelkezéseit tekintették irányadónak a szerződésben nem szabályozott kérdésekre.

A jegybanki alapkamat 2009. december 31-én 6,25 %, 2010. június 30-án 5,25 % volt.

A 2009. június 22. és június 30. között eltelt 9 napra a 4 743 083 forint után felszámítandó kamat 13,25 %-os kamatlábbal, 15 496 forint, míg a július 1. és július 4. közötti 3 napra, ugyanezen tőkeösszeg után 12,25 %-os kamatlábbal számolva 4 775 forint, azaz összesen: 20 271 forint a felperest megillető késedelmi kamat.

A kifejtettek következtében megváltozott a pernyertesség-pervesztesség aránya is. A felperes elenyésző, az általa követelt összeg 1 %-át el nem érő mértékben bizonyult csak pernyertesnek. A pertárgyérték figyelembevételével ezért az alperes igényt tarthat a jogi képviselője munkadíjából álló perköltségre, melynek összegét az ítéltábla a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (R.) 3. § (2) bekezdés a) pontja, valamint 4/A. § (1) bekezdése alapján állapított meg, s ennek megfizetésére a felperest a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján kötelezte.

Mindezekre figyelemmel az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján a rendelkező részben írtak szerint részben megváltoztatta.

Az alperes fellebbezése teljes mértékben, a felperes fellebbezése csak kis részben bizonyult alaposnak, ezért a felperes a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján köteles az alperes részére fellebbezési eljárási költség megfizetésére. E címen az ítéltábla az alperes által a fellebbezésére lerótt illeték összegét, valamint a jogi képviselő munkadíját számolta el egyrészt az alapos alperesi fellebbezés, másrészt a túlnyomó részt alaptalan felperesi fellebbezés kapcsán. A munkadíjat az R. 3. § (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése, 4/A. § (1) bekezdése alapján határozta meg.

Az ítéltábla a fellebbezést a Pp. 256/A. § (1) bekezdésének f) pontja alapján bírálta el tárgyaláson kívül.

D e b r e c e n, 2013. március 8.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Kocsis Ottília s.k. bíró

A kiadmány hitelűl:

- kiadó -